

Музей і школа: досвід та перспективи співпраці

Катерина КУЛЬКІНА,

вчитель німецької мови

Побутує думка, що музей і школа – зовсім різні інституції, ніяк не поєднані метою діяльності. Організація освітнього процесу пов'язується лише з навчальними закладами, а вчителі часто забувають про потенціал музею щодо розвитку особистості. Водночас музей – безцінний, ні з чим не зрівняний за наповненням, освітній ресурс, який поки що, на жаль, сповна не використовується.

Сьогодні постає досить багато труднощів у взаємодії музею і школи. Музейні працівники переважно вважають, що завдання вчителів – привести дітей у музей до екскурсиводів, адже вони краще знають, як працювати з ними. Учителі ж розглядають ресурси будь-якого музею як предметне середовище з теми свого уроку. Отже, постає питання ефективності співпраці музею та школи. Основним завданням є з'ясування вимог один до одного: що хотіли б учителі від музеїв? Що хотіли б музеї від школи?

Для сучасної людини відвідування музею має стати стилем життя і простором особистісного розвитку, починаючи з дитинства. Вчителі та музейні працівники мають об'єднатися і активізувати у школярів інтерес до того, щоб свідомо вивчати музейну колекцію. Адже самі діти не дуже охоче відвідують музеї, їх більше цікавить світ комп'ютерних

технологій та Інтернет-ресурси, користування якими навіть у дорослої людини викликає труднощі і залежність. Крім того, в музеях багато заборон: не можна голосно розмовляти, ділитися враженнями, торкатися експонатів, бігати, сидіти.

Тож у будь-який спосіб необхідно наблизити наших дітей до тих багатств, які зберігаються в музеях сьогодні. У Школі гуманітарної праці м. Херсона твори відомих художників з відомостями про картини і музеї, в яких їх можна побачити на власні очі, стали відтворювати на шкільних блокнотах. На них зображено репродукції знаменитих художників, таких, як Дієго Родрігес де Сільва Веласкес («Кінний портрет Бальтазара Карлоса», 1635 р., музей Прадо м. Мадрид; «Інфанта Маргарита», 1653 р., музей історії мистецтв, м. Відень; «Принц Бальтазар Карлос», 1636–1641 рр., музей історії мистецтв, м. Відень), Леонардо Да Вінчі («Дама з горностаєм»,

1490 р., м. Краків, музей Чарторийських). Культурна спадщина відомих художників є для наших учнів звичним мистецьким середовищем, починаючи з дитинства.

Однак для багатьох музей і школа – це дорога з одностороннім рухом. Необхідно, щоб ці заклади стали рухатися назустріч один одному. Саме тому в навчально-виховному комплексі «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради було створено творчу групу НВК «ШГП» ХОР спільно з Херсонським обласним краєзнавчим музеєм, яка опрацьовує проект «Музейна педагогіка».

Саме поняття «музейна педагогіка» було запозичене з німецької термінології, де активно використовувалося вже з початку ХХ століття. Згідно з визначенням, музейна педагогіка – наукова дисципліна, що постала на межі музеєзнавства, педагогіки і психології та розглядає музей як освітню систему. Тобто музейна педагогіка орієнтована на вирішення освітніх, розвивальних, просвітницьких та виховних завдань [2 с. 10]. При цьому йдеться не просто про використання будівлі музею для проведення уроків, а співпрацю музею та школи на рівних умовах. Музей покликаний формувати особистісне емоційне ставлення до експонатів, створювати відповідні умови для формування світогляду, творчих здібностей особистості.

Основним завданням робочої групи є залучення учнів ШГП до світової та вітчизняної культурної спадщини. А це, своєю чергою, сприяє формуванню патріотичних почуттів, розвитку духовності, художнього смаку, становленню гармонійно і всебічно розвиненої особистості. Все це можливо за допомогою безцінних скарбів, що зберігаються в музеях, зокрема, в Херсонському обласному краєзнавчому музеї (заснований 1890 р. В.І. Гошкевичем). Це музейний комплекс історичного, природознавчого, літературного та етнографічного

напрямів. У фондах музею зберігається понад 170 тис. музейних предметів, серед них – найкраще в Україні археологічне зібрання. Вік найстаріших знахідок – понад 17 тис. років. Усе розмаїття старовини краю представлено у відділі історії. Унікальні книжкові видання, найцінніші зібрання екслібрисів та гравюр, рукописи, оригінальні живописні полотна, історичні та меморіальні речі видатних письменників експонуються в літературному відділі музею. Унікальна колекція флори та фауни Херсонщини, яку створив наприкінці ХІХ ст. відомий учений-біолог Й.К. Пачоський, – основа природознавчого відділу. Херсонський краєзнавчий музей є одним із найвідоміших та безцінних скарбниць Півдня України [3].

Співпраця з цим музеєм почалася 2015 року і продовжується нині. Розглянемо її планування.

Спільний план роботи творчої групи НВК «ШГП» ХОР і Херсонського обласного краєзнавчого музею з теми «Музейна педагогіка» (І семестр)

1. Розвивальні бесіди в 5–7-х класах з теми «Давньогрецька міфологія», у 8–11-х класах – з теми «Ольвія».
2. Поїздка до Національного історико-археологічного заповідника «Ольвія».
3. Відвідування учнями 5–7-х класів Херсонського обласного краєзнавчого музею «Античне місто Ольвія».
4. Відвідування учнями 5–7-х класів музейного уроку «Давньогрецькі боги Північного Причорномор'я», учнями 8–11-х класів – «Легенди козацького степу» в Херсонському обласному краєзнавчому музеї.
5. Учнівська конференція в Херсонському обласному краєзнавчому музеї на тему: «Таємниці і загадки Ольвії».

(II семестр)

1. Розвивальні бесіди в 5–7-х класах з теми: «Місце це наказу називати Херсоном».

2. Відвідування фотовиставки краєзнавчого музею «Вулиці старого міста» учнями 8–11-х класів.

3. Відвідування учнями 5–7-х класів музейного уроку «Античні боги Північного Причорномор'я», учнями 8–10-х класів – музейного уроку «Босфорські спогади».

4. Презентація фільму «Невідомі сторінки історії Херсона».

Відповідно до запланованих заходів у нашій школі регулярно проводяться бесіди з учнями різних класів з теми «Давньогрецька міфологія».

У жовтні 2015 р. учні 5–7-х класів ШГП відвідали Національний історико-археологічний заповідник Ольвія, де ознайомилися з територією й пам'ятками Північного Причорномор'я та зняли невеличкі фільми про цей заповідник.

Після захоплюючої подорожі учні 5–7-х класів відвідали експозицію Херсонського обласного краєзнавчого музею «Античне місто Ольвія». Крім огляду експозиції, діти побували на музейних уроках. Тема уроку для 5–7-х класів: «Давньогрецькі боги Північного Причорномор'я», а для 8–11-х – «Легенди козацького степу».

Результатом спільної співпраці стала учнівська конференція в Херсонському обласному краєзнавчому музеї «Таємниці і загадки Ольвії». У ній взяли участь вчителі та учні 8–11-х класів Школи гуманітарної праці.

Організація кожного музейного уроку передбачає попередню підготовку для того, щоб спрямувати пізнавальний інтерес дитини в потрібне русло. Це може бути гра, бесіда, організація невеликої виставки, добірка цікавої літератури. Тому педагоги нашої школи розробили допоміжні матеріали для підготовки учнів до музейних уроків. Ми почали з розвивальних бесід на тему давньогрецької міфології, завдяки яким учні мали змогу детальніше ознайомитися з життям грецьких богів.

Мета і завдання таких бесід:

- ознайомити учнів з історією Давньої Греції, її культурою;
- дати уявлення про міф, його природу;
- активізувати бажання ознайомитися з міфами і творами про Давню Грецію;
- сприяти розвитку і підвищенню творчої активності дітей;
- виховання моральних якостей.

Перед початком бесід учні готували виставки малюнків на тему «Боги Давньої Греції», повідомлення «Що таке міф?», «Хто такі боги?». Під час бесід діти дізналися про спадщину еллінів, які вигадали театр і філософію, більшість наук, багато літературних жанрів та архітектурні прийоми. Крім того, школярі почули про виникнення перших поселень на території Греції, її географічні особливості, назви давньогрецьких міст і релігію того часу, ознайомилися з поняттями «античність» та «міф», дізналися, чому створювалися міфи, намагалися уявити себе давніми людьми і виступили зі своїми завчасно підготовленими повідомленнями про давньогрецьких богів. Завдяки власним повідомленням та допомозі вчителя діти ознайомилися одним одного з богами: Зевсом – верховним правителем, богом неба, грому і блискавок; Аїдом – владикою підземного світу і царства мертвих; Аполлоном – богом сонця, світла, освіти; Гермесом – покровителем подорожуючих і торговців, а також обману, спритності і змагань; Гефестом – покровителем вогню та ковалів; Діонісом – покровителем виноробства і театрального мистецтва; Посейдоном – владикою морів і океанів; Герою – покровителькою шлюбу та багатьма іншими.

Наступним етапом стала вікторина-гра, що допомагає закріпити вивчений матеріал та застосувати на практиці знання з міфології Давньої Греції. Гру вважають одним із ефективних прийомів навчання. Вона дає змогу створити на уроці обстановку невимушеного спілкування, спонукає учнів брати участь у навчальному процесі, викликає інтерес і просто знімає напругу, приносить задоволення. Тому запитання та завдання вікторини подаються дітям в ігровій формі. Слушною є думка В.О. Сухомлинського про те, що будь-яка гра – це завжди емоції, а де емоції, там розвивається активність, увага, уява, пам'ять, працює мислення. Крім того, не варто забувати, що, використовуючи ігри, навіть саме повсякденне заняття можна перетворити на цікавий і захоплюючий урок.

Готуючись до музейного заняття, ми пригадуємо крилаті вирази, такі, як «Яблуко розбрату» (предмет сварки), «Ахіллесова п'ята» (вразливе місце), «Сізіфова праця» (даремна праця), «Як з рогу достатку» (з надзвичайною щедрістю, у величезній кількості), «Канути в лету» (зникнути з пам'яті). При цьому вчителі завжди використовують інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ). Адже відомо, що серед усіх технічних засобів комп'ютер найбільше впливає на процес навчання і дає змогу утримувати увагу учнів

тривалий час. На сьогоднішній день комп'ютер є найкращим помічником учителя. За допомогою комп'ютерної техніки та ресурсів Інтернет успішно розв'язуються проблеми підвищення мотивації і розумової діяльності учнів.

Варто пам'ятати про специфічність музейної мови, тому учні ШГП звертаються до словника музейних термінів, необхідних під час ознайомлення з темою «Античність». Діти вивчають такі терміни, як *археологія, амфора, античність, аеди, антична цивілізація, велика грецька колонізація, вікінги, виставка, вазопись, чорнофігурний стиль, червонофігурний стиль, гід-екскурсовод, графіті, Гомер, діорама, кіммерійці, козак, курган, кераміка, килик, лапідарій, музей, міф, наша ера, обряд, пантеон, поліс, раритет, сімпосіон, скіфи, стела, традиції, цивілізація, експозиція, експонат, ера, епос, екскурсії, яничари [1].*

Неабияке значення має музейна культура відвідувача, тому напередодні учні згадують правила поведінки перебування в музеї. Музейні працівники зустрічають уже відповідно підготовлених дітей і проводять з ними заняття, на яких закріплюють знання, які діти отримали в школі, доповнюючи їх тими, яких можна набути лише в музеї. За допомогою таких музейних уроків відбувається «занурення» дитини в історичне минуле рідного краю, вивчення природних багатств і навколишнього світу.

Уже в першому семестрі поточного навчального року наші вчителі, діти та колектив краєзнавчого музею успішно здійснили заплановане. У планах на майбутнє – ще більше цікавого.

Отже, зазначимо, що співпраця педагогічного колективу Навчально-виховного комплексу «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради та працівників Херсонського обласного краєзнавчого музею має позитивні результати. Передусім це підвищення рівня обізнаності, розвитку, вихованості наших школярів. Крім того, під час такої роботи значно підвищився рівень зацікавленості у самих дорослих.

Література

1. *Галкина О.В.* Краткий словарь музейных терминов / О.Галкина, Т.Петунина. – Томск, 2004. – 16 с.
2. *Карсим І.А.* Культурно-освітня діяльність музеїв: навч. посібник для студентів ІV курсу / І.А. Карсим. – К.: Кафедра археології та музеєзнавства історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2007. – 112 с.
3. <http://hokm.ks.ua>

Анонси

Катерина КУЛЬКИНА

Музей і школа: досвід та перспективи співпраці

У статті йдеться про досвід співпраці педагогічного колективу Навчально-виховного комплексу «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради

і працівників Херсонського обласного краєзнавчого музею з питань музейної педагогіки. Розкрито прийоми, а також методи такої роботи з учнями. Розглянуто практичні напрацювання, зокрема заходи, визначені у спільних планах музею та школи. Розкрито цікаві форми підготовчої роботи щодо відвідання школярами музейних уроків.

Ключові слова: музейна педагогіка, сучасні методи, практичні напрацювання, форми підготовчої роботи, музейний урок.

Екатерина КУЛЬКИНА

Музей и школа: опыт и перспективы сотрудничества

В статье идёт речь об опыте сотрудничества педагогического коллектива Учебно-воспитательного комплекса «Школа гуманитарного труда» Херсонского областного совета и работников Херсонского областного краеведческого музея по вопросам музейной педагогики. Раскрыты приёмы, а также методы такой работы с учениками. Рассмотрены практические наработки, в частности, мероприятия, обозначенные в общих планах музея и школы. Раскрыты интересные формы подготовительной работы к посещению школьниками музейных уроков.

Ключевые слова: музейная педагогика, приёмы, методы, практические наработки, формы подготовительной работы, музейный урок.

Katheryna KULKINA

Museum and School: experience and prospects for cooperation

The article deals with the experience of cooperative work of the «School of Liberal Arts» teaching staff and the Kherson Local Lore Museum staff on museum pedagogics. It reveals the techniques and methods of such work with students. The author shares practical achievements, such as joint school and museum events, preparatory work for visiting museum expositions by the pupils. This experience deserves attention.

Keywords: museum pedagogics, techniques, methods, practical achievements, preparatory work, museum expositions.